

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет міжнародної економіки
Кафедра туристичного та готельно-ресторанного бізнесу

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 242 «Туризм»
на тему:
«Організаційно-економічний механізм державного регулювання сфери
туризму в Україні»

Виконавець:

студентка ФМЕ

Поліщук Катерина Михайлівна _____

/підпис/

Науковий керівник:

кандидат економічних наук, професор

Герасименко Віктор Григорович _____

/підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. У багатьох країнах світу саме за рахунок туризму виникають нові робочі місця, підтримується високий рівень життя населення, створюються передумови для поліпшення платіжного балансу країни. Необхідність розвитку сфери туризму сприяє підвищенню рівня освіти, удосконаленню системи медичного обслуговування населення, впровадженню нових засобів поширення інформації тощо.

Держава, згідно із Законом України «Про туризм», визнаючи туристичну діяльність однією з пріоритетних галузей економіки України, сприяє туристичній діяльності і створює сприятливі умови для її розвитку; визначає і підтримує пріоритетні напрями туристичної діяльності; формує імідж України як країни, сприятливої для туризму.

Проте розвиток сфери туризму в Україні сьогодні гальмується недосконалістю нормативно-правової бази, а також методичної, організаційної, юридичної та інформаційної підтримки суб'єктів підприємництва в сфері туризму; недостатньою ефективністю механізмів державного регулювання та управління туристичними підприємствами; незначними обсягами інвестицій у розвиток матеріально-технічної бази туризму та туристичної інфраструктури; неефективністю використання рекреаційних ресурсів.

Аналіз економічних показників розвитку сфери туризму в областях, містах і селах України свідчить про недостатню дієвість та активність господарчої діяльності в сфері туризму. Місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування недостатньо впливають на раціональне використання існуючого туристсько-рекреаційного потенціалу регіонів. До теперішнього часу не визначено механізми, за допомогою яких місцеві органи влади могли б ефективно впливати на соціально-економічний розвиток сфери туризму в певному регіоні.

Слід зазначити, що в останні роки в Україні посилюється увага вчених

та фахівців, які досліджують проблеми розвитку туризму, до формування національної туристичної індустрії, підвищення організаційно-економічної ефективності державного регулювання туристичної сфери. Вагомий внесок у вивчення цих питань здійснили такі вчені, як Ю.В. Алексєєва, В.С. Батман, Т.П. Березюк, О.А. Беспалов, В.Я. Брич, В.Г. Герасименко, В.І. Гостюк, Н.О. Єсипчук, В.Ф. Кифяк, М.І. Колосінська, О.Д. Лендел, О.М. Лютак, М.П. Мальська, О.А. Марченко, В.В. Папп, Н.В. Погуда, Н.О. Сагалакова, І.В. Саух, Д.І. Соловійов, Н.В. Фоменко, В.І. Цибух та ін. Незважаючи на активізацію дослідницьких зусиль, спрямованих на аналіз питань туризму, певні аспекти державного регулювання цієї галузі залишаються вивченими недостатньо. Бракує досліджень, присвячених як теоретичному осмисленню зазначених питань, так і розробці науково обґрунтованих практичних рекомендацій щодо державного регулювання туристичної галузі на національному, регіональному та місцевому рівнях.

Мета роботи - дослідження організаційно-економічного механізму державного регулювання сфери туризму в Україні.

Завдання дослідження:

- розглянути теоретичні основи державного механізму регулювання розвитку туризму в Україні;
- проаналізувати нормативно-правову базу регулювання туристичної діяльності в Україні;
- провести оцінку сучасного стану туристичної сфери України;
- здійснити аналіз державної політики у сфері туристичних послуг;
- визначити структуру, функції і повноваження місцевих органів виконавчої влади в сфері туризму;
- обґрунтувати напрями удосконалення організаційно-економічного механізму регулювання туризму в регіоні на стратегічному рівні;
- провести удосконалення моделі управління кластером туризму в Одеській області;
- розробити рекомендації щодо розширення державно-приватного

партнерства в сфері туризму.

Об'єкт дослідження - туристична галузь України.

Предмет дослідження - організаційно-економічний механізм державного регулювання туристичної сфери в Україні.

Методи дослідження. В процесі дослідження використано систему методів, яка обумовлена поставленою метою та завданнями. Загальнонаукові методи аналізу та синтезу використано під час вивчення теоретичних основ державного механізму регулювання розвитку туризму в Україні. Нормативно-правовий метод застосовано під час дослідження юридичної бази регулювання туристичної діяльності в Україні. Статистичні методи аналізу використано для оцінки сучасного стану туристичної сфери України. Порівняльний метод, методи дедукції та індукції застосовані для аналізу державної політики у сфері туристичних послуг. Метод наукової абстракції використано під час обґрунтування напрямків удосконалення організаційно-економічного механізму державного регулювання туристичної сфери України. Графічний та табличний методи використані для підвищення наочності матеріалів дослідження. Метод узагальнення застосований під час формулювання висновків.

Інформаційна база дослідження включає нормативно-правові акти, які регламентують державне регулювання сфери туризму в Україні; наукові статті, підручники та монографії, дані Державної служби статистики України, Департаменту туризму та курортів Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, а також Управління туризму, рекреації та курортів Одеської державної адміністрації.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота бакалавра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (56 найменувань). Загальний обсяг роботи становить 67 сторінок. Основний зміст викладено на 62 сторінках. Робота містить 10 таблиць та 8 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі *«Туристична сфера України як об'єкт державного регулювання»* розглянутий державний механізм регулювання розвитку туризму в Україні, а також проаналізована нормативно-правова база регулювання туристичної діяльності в Україні.

У другому розділі *«Аналіз стану державного регулювання туризму в Україні»* проведена оцінка сучасного стану туристичної сфери України; здійснений аналіз державної політики у сфері туристичних послуг; досліджені структура, функції і повноваження місцевих органів виконавчої влади в сфері туризму.

У третьому розділі *«Удосконалення організаційно-економічного механізму державного регулювання туристичної сфери України»* обґрунтовані напрями удосконалення організаційно-економічного механізму регулювання туризму в регіоні на стратегічному рівні; розроблені шляхи удосконалення моделі управління кластером туризму в Одеській області; запропоновані напрями розширення державно-приватного партнерства в сфері туризму.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило зробити висновки, основні з яких такі:

1. Враховуючи, що туристична сфера є специфічним і досить складним об'єктом державного регулювання, вважаємо за доцільне розглядати механізм державного регулювання розвитку туризму як сукупність видів та способів дій суб'єкта регулювання, які ґрунтуються на базових принципах та реалізації функцій, забезпечуючи за допомогою певних форм, методів і засобів ефективне функціонування системи державного регулювання для досягнення визначеної мети та розв'язання протиріч. Державний механізм управління в туристичній сфері розглядається як виважена система прийомів, важелів та методів впливу державних органів влади на діяльність усіх суб'єктів туристичного ринку, а також способів практичного застосування їх за тієї чи іншої ситуації, якою обумовлюються цілі та завдання розвитку галузі.

2. Нормативно-правова база туристичної діяльності в Україні представлена як спеціальним, так і загальним законодавством. В основу нормативно-правової бази регулювання туристичної діяльності покладені: міжнародні акти, ратифіковані Україною; Закони України, що належать до туристичної галузі; Укази Президента, Акти Кабінету Міністрів України, Накази Міністерства економічного розвитку та торгівлі, галузеві стандарти та інші нормативно-правові акти. Державну політику в галузі туризму описують програми розвитку туризму на національному та регіональному рівнях.

3. Туристична галузь відіграє важливе економічне і соціальне значення для нашої держави. Розвиток туризму сприятиме створенню нових робочих місць та отриманню додаткових надходжень до бюджету, що сприятиме як зростанню добробуту населення так і життя в країні в цілому. Існує багато проблем, які потребують вирішення: удосконалення законодавства, оновлення інфраструктури, підвищення кваліфікаційного рівня існуючого

персоналу та навчання нових кадрів, вирішення транспортної проблеми та подолання політичної кризи, що дозволить туристичному ринкові України перейти на нову, вищу ступінь.

4. Державну політику у сфері туристичних послуг на сьогодні в Україні реалізують Верховна рада України, яка забезпечує її нормативно-правову складову та визначає стратегічні напрями розвитку; Кабінет Міністрів України, який здійснює державне управління та забезпечує реалізацію державної політики в галузі туризму, Міністерство економічного розвитку та торгівлі України, яке в своїй структурі має Департамент туризму та курортів. Порівняльний аналіз повноважень центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері туризму та курортів за Законом України «Про туризм» та Департаменту туризму та курортів за Положенням про цей орган дозволив встановити, що повноваження останнього визначено більш широко з вищим ступенем деталізації.

5. Аналіз Положення «Управління туризму, рекреації та курортів Одеської державної адміністрації» показав, що завдання, які воно повинно виконувати згідно із Законом V країни «Про туризм», дійсно знайшли своє відображення у зазначеному документі. При цьому організаційна структура Управління також відповідає поставленим завданням і є значно кращою порівняно з Київською державною адміністрацією, де такого управління взагалі не існує, а є Управління культури, національностей та релігій, яке не виконує усіх функцій, визначених законом України «Про туризм». Водночас і Управління туризму, рекреації та курортів Одеської державної адміністрації можна стверджувати, що перелік повноважень, визначених в Положенні про цей орган забезпечує виконання загально-організаційної функції, політико-правового забезпечення, забезпечення і захисту туристів а населення, туристичного розвитку регіону. Однак недостатньо повноважень направлених на координаційну функцію, функцію мотивації та матеріально-технічного забезпечення. Наділення такими повноваженнями Управління туризму, рекреації та курортів Одеської державної адміністрації дозволить

покращити стан туристичної сфери в Одеській області.

6. В процесі дослідження сформовано напрями удосконалення організаційно-економічного механізму регулювання туризму в регіоні на стратегічному рівні. До них слід віднести впровадження кластерної форми об'єднання підприємств туризму та управління ними на регіональному рівні; імплементація класичної схеми процесу стратегічного управління до управління сталим розвитком туризму в Одеському регіоні; застосування для досягнення стратегічної мети розвитку туризму в Одеському регіоні правових, адміністративних, економічних, екологічних, організаційних та інформаційних механізмів.

7. Для ефективного функціонування туристичного кластеру в Одеській області необхідно змінити модель управління ним. Для цього доцільно на локальному та регіональному рівні передбачити відповідні структури управління. Кластерний підхід до сфери туризму в Одеській області має набути корпоративної характеристики. При цьому потрібно забезпечити зв'язок регіональних підприємств туристичної індустрії з підприємствами традиційних секторів та транснаціональними корпораціями. Також запропоновано в Одеській області впровадити модель управління, яка буде поєднувати DESTINATION та кластерну організаційно-економічні системи. Модель передбачає створення іміджевої інфраструктури; створення системи ефективного управління розвитком туристичним комплексом Одеської області; створення мережевої моделі функціонування та розвитку туристичного комплексу.

8. Партнерство в галузі туризму – це сукупність заходів зі співпраці між партнерами, які представляють організації у двох чи більше секторах, що своїми інтересами зачіпають туризм, та об'єднуються шляхом взаємодії, використовуючи спільні правила, норми та структури на попередньо встановленому організаційному рівні та географічно обмеженій території, виконуючи чи приймаючи рішення з проблем, які стосуються розвитку туризму. Для впровадження державно-приватного партнерства в сферу

туризму запропоновано механізм зв'язку держави та приватного бізнесу на засадах партнерства, в центрі якого заходиться Асоціація розвитку туризму Одеського регіону, на яку покладено обов'язок пошуку об'єктів для партнерства до допомоги у переговорному процесі. В першу чергу пропонується звернути увагу на сферу еко-туризму та національні парки на території Одеської області. При цьому доцільно використати досвід реалізації державно-приватного партнерства у Національному парку Крюгера.

АНОТАЦІЯ

Поліщук К.М. «Організаційно-економічний механізм державного регулювання сфери туризму в Україні».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності 242 «Туризм» за освітньою програмою 242 «Туризм». – Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2019.

У роботі проведена загальнотеоретична характеристика державного механізму регулювання розвитку туризму в Україні, а також проаналізована нормативно-правова база регулювання туристичної діяльності в Україні.

Здійснена оцінка сучасного стану туристичної сфери України; проведений аналіз державної політики у сфері туристичних послуг; досліджені структура, функції і повноваження місцевих органів виконавчої влади в сфері туризму.

Обґрунтовані напрями удосконалення організаційно-економічного механізму регулювання туризму в Одеському регіоні на стратегічному рівні; запропоновані рекомендації щодо удосконалення моделі управління кластером туризму в Одеській області та розширення державно-приватного партнерства в сфері туризму.

Ключові слова: туризм, державний механізм, нормативно-правове регулювання, аналіз, державна політика, місцева влада, удосконалення, державно-приватне партнерство.

ANNOTATION

Polishchuk K. «Organizational and economic mechanism of state regulation of tourism in Ukraine».

Qualifying work for obtaining an educational bachelor's degree in specialty 242 "Tourism" for educational program 242 "Tourism". - Odessa National Economic University. - Odessa, 2019.

In the work the general theoretical characteristic of the state mechanism of regulation of tourism development in Ukraine was conducted, as well as the regulatory and legal framework for regulation of tourism activity in Ukraine was analyzed.

An assessment of the current state of tourism in Ukraine; the analysis of state policy in the field of tourist services; the structure, functions and powers of local bodies of executive power in the field of tourism are researched.

The directions of improvement of the organizational and economic mechanism of tourism regulation in the Odessa region on the strategic level are substantiated; offered recommendations for improvement of the management model of tourism cluster in the Odessa region and expansion of public-private partnership in the field of tourism.

Key words: tourism, state mechanism, normative-legal regulation, analysis, state policy, local authorities, improvement, public-private partnership.